

GLOSSARIY

avtomatlash ob'ekti- er tuzishni loyihalash jarayonlari, ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilish, loyihaviy echimlarni asoslash, loyihaviy hujjatlarni shakllantirish;

autentifikatsiya – foydalanuvchi, (ular guruhi va kompyuterlar) ismlarining to'g'riligini tekshirishdir (asosan parol himoyasi yordamida);

GAT – bu ixtisoslashgan kompyuter tizimlari bo'lib, o'z ichiga dasturiy ta'minotni va hududiy bog'lanishga ega, katta hajmdagi chizma va yozma ma'lumotlarni yig'ish, saqlash, qayta ishlash va tayyorlash uchun zarur texnik vositalar yig'indisini oladi;

EAT - Yer axborot tizimlari. Yer resurslari va yer bilan ajralmas bog'langan ko'chmas mulk ob'ektlari to'g'risidagi ma'lumotlarni o'z ichiga oladi;

yer uchastkasiga bo'lgan huquqlarni davlat ro'yxatidan o'tkazish – yuridik va jismoniy shaxslarning yer uchastkasiga bo'lgan huquqlarining vujudga kelishi, boshqa shaxsga o'tishi, bekor qilinishining davlat tomonidan e'tirof qilinishi va tasdiqlanishi yuridik akti;

ETLAT- bu loyiha tashkiloti bo'limlari bilan o'zaro bog'liq holda, loyihalash ishlarini avtomatik tartibda EHM larda bajaradigan, loyihalashni avtomatlashtirish vositalari majmuidan iborat tashkiliy-texnik tizim

davlat yer kadastri – erlarning tabiiy, xo'jalik, huquqiy rejimi, toifalari, sifat xususiyatlari va qimmati, er uchastkalarining o'рни va o'lchamlari, ularning er egalari, erdan foydalanuvchilar, ijaraga oluvchilar va mo'lkдорlar o'rtasidagi taqsimoti to'g'risidagi zaruriy hamda aniq ma'lumotlar va hujjatlar tizimi;

digitayzer – bu kartografik va grafikaviy materiallarni ketma-ket nuqtalar oqimi sifatida kompyuterga qo'lda kiritish uchun raqamli shaklga aylantiruvchi qurilma;

yerlarning ifloslanishi – tupoqlarda tarkibida kimyoviy birikmalar, radioaktiv elementlarning atrofdagi tabiiy muhitga, tuproq unumdorligiga va inson sog'ligiga zararli ta'sir ko'rsatadigan miqdorlarda mavjudligi.

yer uchastkasi garovi (ipotekasi) – yuridik yoki jismoniy shaxs tomonidan er uchastkasini yoki unga bo‘lgan huquqni majburiyatni ta’minlash sharti bilan boshqa shaxsga o‘tkazilishi;

yer munosabatlari – davlat hokimiyati organlari, yuridik va jismoniy shaxslar o‘rtasidagi erga egalik qilish, undan foydalanish hamda uni tasarrf qilish bilan bog‘liq munosabatlar;

servitut – yuridik va jismoniy shaxsning bir yoki bir nechta begona er uchastkalaridan kelishuv yoki sud qarori asosida belgilanadigan cheklangan foydalanish huquqi;

skaner (skanerlovchi qurilma) – bu tasvirlarni EHMlarga avtomatlashgan tarzda rastrli formatda kiritish uchun tasvirni o‘zgartiruvchi qurilma;

YTLATning funksional tarkibi - o‘zaro bog‘langan ichki tizimlar, bloklar, tizim va uning ayrim bo‘laklari bajaradigan vazifalarga mos ajratilgan masalalar majmualari yig‘indisi;

YTLATning texnik ta’minoti (texnik vositalar, texnika) – bu er tuzishni loyihalashning avtomatlashgan tizimining texnik jihozlari bo‘lib, o‘z ichiga kompyuter va boshqa mexanik, magnitli, elektr, elektron va optik ulanma qurilmalarni yoki EHM boshqaruvida yoki mustaqil ishlaydigan shunga o‘xshash asboblarni hamda ETLAT faoliyati uchun zarur har qanday qurilmani oladi;

YTLATning texnik-dasturiy ta’minoti – bu yer tuzishni loyihalashning avtomatlashgan tizimining texnik va dasturiy ta’minotlari yig‘indisi;

yer uchastkasi – yer sirtining qayd etilgan berk chegaraga, maydonga, joylashish manziliga, huquqiy rejimga hamda davlat er kadastrida aks ettiriladigan boshqa xususiyatlariga ega bo‘lgan qismi;

yer fondi – yer sirtining, xususan suv ob’ektlari tubining O‘zbekiston Respublikasining davlat chegarasi, Qoraqalpog‘iston Respublikasi, viloyatlar, tumanlar, shaharlarning ma’muriy chegaralari ichida joylashgan qismi;

yer tuzish – erlardan foydalanish va ularni muhofaza qilishni tashqil etishga, er resurslarini hisobga olish va baholashga, qulay eqologik muhitni vujudga

keltirishga va tabiiy landshaftlarni yaxshilashga, yer tuzishning hududiy va ichki xo‘jalik rejalarini tuzishga qaratilgan tadbirlar tizimi;

yerlarning toifalari – yer fondining yer uchastkalari ularning asosiy maqsad vazifalari bo‘yicha kiritilgan qismlari;

yerlar monitoringi – yer tarkibidagi o‘zgarishlarni o‘z vaktida aniqlash, erlarga baho berish, salbiy jarayonlarning oldini olish va oqibatlarini tugatish uchun er fondining holatini kuzatib turish tizimi;

sug‘oriladigan yerlar – yerlarni sug‘orish uchun etarli miqdordagi suv resurslariga ega sug‘orish manbai bilan bog‘langan doimiy yoki vaktinchalik sug‘orish tarmog‘i mavjud bo‘lgan qishloq xo‘jaligi va boshqa maqsadlarga mo‘ljallangan yerlar

yerlarning asosiy maqsad vazifasi – yerlardan yer-kadastr hujjatlarida aks ettirilgani kabi maqsadlarni ko‘zlab foydalanishning qonun hujjatlari bilan belgilangan tartibi va shartlari;

yerlarni muhofaza qilish – yerlardan belgilangan maqsadda, oqilona foydalanish, tuproq unumdorligini tiklash va oshirish, qishloq xo‘jalik oborotidan va alohida muhofaza etiladigan hududlarning yerlari tarkibidan erlarning asossiz ravishda olib qo‘yilishi oldini olish, ularni zararli antropogen ta’sirdan himoya qilishga qaratilgan huquqiy, tashqiliy, iqtisodiy, texnologik va boshqa tadbirlar tizimi;

tuproq unumdorligi – tuproqning qishloq xo‘jalik o‘simliklarining to‘yimli moddalar, havo, suv, issiqlik, biologik va fizikaviy-kimyoviy muhitga bo‘lgan talabini qondirish, qishloq xo‘jalik ekinlaridan yuqori va sifatli hosil olishni ta’minlash xususiyati;

yer uchastkasidan foydalanuvchi – yer uchastkasidan doimiy yoki vaktincha foydalanish huquqida foydalanadigan yuridik yoki jismoniy shaxs;

Masofadan zondlash ma’lumotlari (MZM) – bu yer usti, unda va uning tagida joylashgan ob’ektlari to‘g‘risidagi ma’lumotlar bo‘lib, ular masofadan tasvirga olish jarayonida to‘planadi;

Qatlam – bu qatlamlar to‘plami uchun umumiy bo‘lgan, ayrim hudud va koordinatalar tizimi ichidagi, bitta mavzuga tegishli, bir turdagi (bir o‘lchamli) maydonli ob’ektlar to‘plami;

ma’lumotlar qatlami – bu maxsus ma’lumotlar to‘plami bo‘lib, ma’lum maqsadga mo‘ljallangan va mos mazmunga ega;

yer uchastkasidan doimiy foydalanish huquqi – yuridik yoki jismoniy shaxsning davlat mo‘lkidagi yer uchastkasidan davlat hokimiyati organining qarori bilan mahkamlangan belgilangan muddatsiz foydalanish huquqi;

yer uchastkasiga bo‘lgan mo‘lk huquqi – yuridik yoki jismoniy shaxsning unga tegishli bo‘lgan yer uchastkasiga o‘zining ixtiyori bo‘yicha va o‘z manfaatlari yo‘lida egalik qilish, undan foydalanish va uni tasarruf etish huquqi;

yer uchastkalari berish – davlat mo‘lkidagi yer uchastkalarini davlat hokimiyati organlari tomonidan yuridik va jismoniy shaxslarga meros qilib qoldiriladigan umrbod egalik qilish, doimiy yoki vaqtincha foydalanish yohud ijaraga olish huquqlarida berish;

yerlarni xususiyashtirish – jismoniy shaxslar va nodavlat yuridik shaxslar tomonidan eruchastkalarini davlatdan xususiy mo‘lk qilib sotib olish;

yerlarni rekultivatsiya qilish – buzilgan yerlarni vazifasi bo‘yicha foydalanish uchun yaroqli holga keltirish borasidagi texnik, meliorativ va agrotexnik tadbirlar kompleksi;

yerlarni o‘zboshimchalik bilan egallab olish – yerlardan yer uchastkasiga bo‘lgan huquqni tasdiqlovchi hujjatlarsiz foydalanish;

yer uchastkasi bilan bog‘liq bitimlar – jismoniy va yuridik shaxslarning yer uchastkalariga bo‘lgan huquqlarini belgilash, o‘zgartirish yoki bekor qilishga qaratilgan harakatlari;

YKAT- Yer kadastrining avtomatlashtirilgan tizimi;

lingvistik ta’minot- ma’lumotlarni siqish yoki yoyish usullari va tabiiy tilni formallashtirish qoidalarini, atamalar va ta’riflarni qo‘shgan holda, dasturlash tillari to‘plami;

TGMIBAT - topografo-geodezik va aerogeodezik ma'lumotlarni olish va ishlov berish;

KMIBAT - kartografik ma'lumotlarga ishlov berish tizimi;

kompyuter texnologiyalari – ma'lum tashkiliy tarkibda tanlangan texnik vositalar majmuidan foydalanib, ma'lumotlarni saqlash, qayta ishlash va ko'rsatish vazifalarini bajaradigan dasturiy vositalar to'plami;

nuqta – bu koordinatalari va ularga qo'shimcha ta'riflari bilan tasvirlanuvchi ob'ektdir.

tugun – bu chiziq yoki poligon turidagi kenglik ob'ektlarini vektorli ko'rinishdagi egilishining boshlang'ich yoki oxirgi nuqtasi bo'lib, u atributlarga ega va unda kesishadigan egilishlarning barchasi bilan topologik aloqalarni belgilaydi;

chiziq – bu vektor ko'rinishidagi kenglik ob'ekti bo'lib, plandagi aniq koordinatalarga ega, kamida ikkita ketma-ket turgan nuqtalardan tashkil etilgan bo'ladi;

poligon – vektor ko'rinishidagi ikki o'lchamli ob'ekt bo'lib, yopiq ketma-ketlikda ulangan egri chiziqlar, yo'ylar va segmentlardan tashkil topgan ichki nuqtalari va qo'shimcha tasvirlari bilan aniqlanadi;

rastr – bu tasvir elementlarining (piksellar) to'g'ri burchakli raqamli matritsasidir; piksel – tasvir elementi (tasvirning eng kichik bo'lagi) bo'lib, tasvirni diskretlash natijasida olinadi;

rastrli ko'rsatish (ma'lumotlarning rastrli modeli) – bu ob'ekt sinfi qiymatlari biriktirilgan rastr kataklari (piksellar) to'plami shaklidagi kenglik ob'ektlarining raqamli ko'rinishidir;

kenglik – lokal ma'lumotlar (kenglik ob'ekti to'g'risidagi ma'lumotlar, kenglik ma'lumotlari, geografik ma'lumotlar) – bu kenglik ob'ektlari to'g'risidagi raqamli ma'lumotlar bo'lib, o'z ichiga ularning xususiyatlari (kenglik va nokenglik atributlari) va ularni kenglikda lokallashtirish to'g'risidagi ma'lumotlarni oladi;

qishloq xo'jalik yerlari – qishloq xo'jaligi ahamiyatidagi yerlarning bevosita qishloq xo'jalik mahsulotlari ishlab chiqarish uchun yoki em-xashak bazasi sifatida

foydalanilayotgan yohud foydalanilishi lozim bo'lgan asosiy qismi; Qishloq xo'jalik erlari haydaladigan yerlar, ko'p yillik daraxtzorlar, bo'z yerlar, pichanzorlar va yaylovlardan tashqil topadi.

RETHAT- Rejaviy yer tuzish hisoblashlarini avtomatlashtirish tizimi;

ekspert tizimlari (ES) - bu nafaqat ma'lumotlarni, balki, bilimlarni ham qayta ishlashni ta'minlavchi dasturlar.